

Borstvoeding

ZGT stimuleert het geven van borstvoeding. Wij willen u, als ouders, hierbij goed begeleiden en u aanmoedigen zich te verdiepen in het belang van voeding, hechting en de behoeften van de baby.

Vorbereiding in de zwangerschap

Borstvoeding geven is een leerproces waar u zich op voor kunt bereiden. Wij raden u aan om een voorlichtingsbijeenkomst te volgen. U kunt zich aanmelden voor onze maandelijkse voorlichting op zgt.nl bij het specialisme verloskunde.

Afspraak tijdens de zwangerschap

Als u onder behandeling van de gynaecoloog bent, dan kunt u een afspraak maken met de lactatiekundige voor vragen over borstvoeding. Bijvoorbeeld wanneer u zwanger bent van een meerling, bij twijfel over het wel niet geven van borstvoeding, diabetes mellitus, een eerdere slechte ervaring, medicatiegebruik, een borstoperatie, bij een aangeboren afwijking, kolven in de zwangerschap of als u andere vragen heeft. U kunt dit aangeven bij het controlebezoek.

Waarom borstvoeding?

Moedermelk is voor zuigelingen de natuurlijke en de meest geschikte voeding. Moedermelk is een uniek, levend product.

Baby's die met moedermelk gevoed worden, krijgen bescherming van antistoffen, eiwitten en immuuncellen.

Bij baby's met een erfelijke aanleg voor allergische aandoeningen heeft moedermelk een beschermende werking. Als u te vroeg (voor zes maanden) begint met andere voedingsmiddelen, wordt deze natuurlijke bescherming verstoord.

Het geven van borstvoeding heeft ook voor de moeder gezondheidseffecten. Het zorgt ervoor dat de baarmoeder sneller samentrekt zodat u minder bloed verliest na de geboorte. Ook heeft u een verminderde

kans op eierstokkanker, borstkanker en op osteoporose (botontkalking). Moedermelk is altijd beschikbaar, heeft de juiste samenstelling en de juiste temperatuur. Borstvoeding geven is liefde en lichaamscontact ineen. Zelf voeden is leuk, meestal gemakkelijk en voordelig.

Borstinspectie

Bij twijfel over uw borsten (bijvoorbeeld ingetrokken of vlakke tepels, eerdere borstoperaties) kunt u een afspraak maken met de lactatiekundige wanneer u bij de gynaecoloog onder behandeling staat.

Tepelverzorging

Het is niet nodig om de tepels voor te bereiden op de borstvoedingsperiode. Het krijgen van tepelkloven kunt u niet voorkomen door bijvoorbeeld het harden van de tepels. Hard wrijven en afdrogen met een ruwe handdoek zorgen ervoor dat de oliën die de tepel soepel houden verdwijnen. Wij raden het gebruik van crèmes af.

Hoe werkt borstvoeding?

In elke borst liggen de melkklieren in trosjes met meerdere melkkanalen. Deze kanalen komen in de tepel uit. Om de melkklieren heen bevinden zich spiercellen die ervoor zorgen dat de melk naar voren gebracht kan worden.

Twee hormonen regelen de melkproductie;

- Prolactine zorgt voor de aanmaak van moedermelk uit bloed;
- Oxytocine om de melkklieren te laten samentrekken zodat de melk gaat stromen/toeschieten.

Almelo

Zilvermeeuw 1
Postbus 7600
7600 SZ Almelo

Hengelo

Geerdinksweg 141
Postbus 546
7550 AM Hengelo

 facebook.com/ZGTInfo

 twitter.com/ZGT_info

 linkedin.com/company/zgt

 youtube.com/user/ZGTInfo

 zgt.nl - zgt.nl/mijnzgt

Vraag en aanbod

Om de melkproductie goed op gang te brengen is het belangrijk dat u uw baby regelmatig aanlegt. Borstvoeding geven gaat volgens het vraag- en aanbodprincipe. Hoe vaker de baby drinkt, hoe meer melk er wordt aangemaakt. Als de borsten erg vol zijn, bijvoorbeeld als de baby enkele uren niet heeft gedronken, wordt er minder melk aangemaakt. U hoeft dus niet zuinig op uw melk te zijn.

De toeschietreflex

Oxytocine zorgt ervoor dat de spiercellen rond de melkklieren samentrekken. Hierdoor wordt de melk via de melkkanalen naar voren gestuwd. Dit vrijkomen van de melk wordt 'toeschieten' genoemd.

Sommige vrouwen voelen een stekend of prikkelend gevoel in de borst als de melk toeschiet of zien dat de borst gaat lekken. Dezelfde oxytocine zorgt ervoor, dat de baarmoeder samentrekt. Dit veroorzaakt in het begin vaak naweën op het moment dat de baby aan de borst drinkt.

Wanneer voor het eerst voeden?

Uw baby wordt direct na de geboorte op uw blote buik gelegd. Mocht dit niet lukken omdat de moeder zich niet goed voelt, dan raden we aan om de baby huid-op-huid bij de partner te leggen.

De meeste baby's hebben het eerste uur na de geboorte een sterke zuigreflex en zijn helder. Het is belangrijk om de baby het liefst binnen één uur na de bevalling aan te leggen. Wanneer u uw baby snel na de geboorte kunt aanleggen, komt de melkproductie sneller op gang.

Mocht het aanleggen binnen het eerste uur niet lukken dan wil dit niet zeggen dat de borstvoeding niet zal slagen! Leg de baby vooral regelmatig huid-op-huid bij u neer zodat deze sneller en gemakkelijker op zoek naar de borst kan.

Als uw baby na enkele voedingen (maar ten hoogste na 12- 24) uren nog niet wil drinken

of niet wakker wordt, helpt de verpleegkundige u om de melkproductie op gang te brengen door te kolven. Dit kan met de hand of met een elektrische kolf. Voor meer informatie over kolven verwijzen we u naar de folder 'Kolven'.

Colostrum

De eerste dagen krijgt de baby colostrum. Dit is een dik, gelig vocht, dat rijk is aan antistoffen. Antistoffen beschermen uw baby tegen ziekten. Groeifactoren en enzymen zorgen voor een optimale ontwikkeling van de nog onrijpe organen, zoals darmen en longen. De eerste melk is eiwitrijk, vetarm en daardoor licht verteerbaar. Colostrum werkt laxerend, zodat de baby de eerste ontlasting (meconium) gemakkelijk kwijtraakt.

De eerste dagen

De eerste dagen, waarin de ruime melkproductie op gang moet komen, zijn oefendagen. Alle baby's vallen de eerste dagen af. Een gezonde voldragen baby heeft een vocht- en vetreserve voor deze eerste periode, zodat moeder en baby het voeden kunnen leren.

Bijvoeding

Bijvoeding is meestal niet nodig en verstoort het evenwicht tussen vraag en aanbod. Geef in de eerste dagen uw baby zoveel mogelijk kans om bij u te drinken.

Hoe vaak voeden?

De tweede nacht is vaak de nacht dat de baby wakkerder wordt en ook huidhonger krijgt. Door vaak aan te leggen voorkomt u ernstige stuwings, waardoor het moeilijker wordt voor de baby om de borst te pakken. Voor sommige baby's geldt dat zij **acht tot twaalf** keer per 24 uur worden aangelegd in de eerste dagen. Sommige baby's zijn zo moe van de bevalling, bijvoorbeeld na een kunstverlossing, dat zij soms de eerste 24 uur (bijna) helemaal niet willen drinken. Beide gevallen zijn heel normaal en zijn geen reden tot ongerustheid.

Voedingssignalen

Het is belangrijk goed te kijken naar uw baby en te letten op voedingssignalen. Voedingssignalen zijn: likken, happen, zoeken, smakken en... huilen. Huilen is een laat voedingssignaal, dus wacht niet te lang met aanleggen!

Aanleggen

Het aanleggen van uw baby is erg belangrijk. Het is goed dat u zelf weet waarop u moet letten en dat u wellicht de eerste keren wordt geholpen. Aanleggen van de baby doet u in een voor u en de baby prettige houding. Het aanleggen kan even gevoelig zijn, maar mag geen pijn doen. Goed aanleggen kan problemen voorkomen! Laat uw partner meekijken en meedenken!

Aandachtspunten

- Zorg ervoor dat u prettig zit of ligt met voldoende steun van kussens;
- De baby ligt met zijn hoofd en lichaam (oor, schouders, heupjes) in één lijn naar u toegekeerd en met de billen lager dan het hoofd. Zo kan hij de borst in zijn mond nemen zonder zijn hoofd te draaien of te buigen, wat het slikken bemoeilijkt;
- Om de borst goed te kunnen pakken moet de baby op de juiste hoogte liggen, met zijn neus iets onder de tepel. Hij moet zijn hoofd op kunnen richten om zelf te zoeken;
- De baby moet een flinke hap tepel en tepelhof in zijn mond nemen;
- De lippen van de baby zijn naar buiten gekruld en bij het zuigen beweegt de onderkaak (geen ingetrokken wangen). De baby ligt dicht tegen u aan. Zijn kin ligt tegen de borst aan en de neus kan de borst raken. Druk niet met uw vinger op de borst om de neus vrij te houden maar trek zijn billen naar u toe, zodat zijn hoofd iets achterover gaat of trek uw elleboog meer tegen uw lijf;

- Bij moeizaam aanhappen zie 'instinctief voeden' bij [houdingen](#).

Aangeboren reflexen

Een gezonde voldragen baby wordt geboren met een aantal reflexen die gericht zijn op het vinden van voedsel waaronder de zoek, happen en zuigreflex. Als de baby iets voelt op het gezicht of rond de mond, zoekt het de tepel. Strijkt u langs de lippen, dan zal het de mond wijd opendoen en de tong uitsteken. Als het de mond wijd open heeft, brengt u de baby naar de borst door de arm waarmee u uw baby ondersteunt, naar u toe te trekken. Wanneer de reflexen bij uw baby nog niet voldoende aanwezig zijn raden wij u huid-op-huidcontact met uw baby aan. In een aantal gevallen gaat de baby dan instinctief zoeken. Het kan helpen om de baby verticaal op uw borst te leggen zodat hij met het hoofd omhoog moet happen.

Houdingen

Instinctief voeden (verticale houding)

Ga achteroverleunend zitten. Leg de baby verticaal op u met zijn hoofd tussen uw borsten. Help uw baby richting de borst die hij gaat drinken. Bied de tepel bij zijn neus aan en laat de baby zelf aanhappen. Ondersteun uw baby door uw hand onder zijn billen te houden. Het lichaam steunt op uw arm.

Zittend voeden (madonnahouding)

Trek uw benen iets op, met eventueel een steunt onder de voeten. Leg uw baby op de

zij. Ondersteun zijn hoofd en lichaam met uw onderarm en hand. Een kussen op schoot kan voorkomen dat uw baby te zwaar wordt en van de borst wegglijdt.

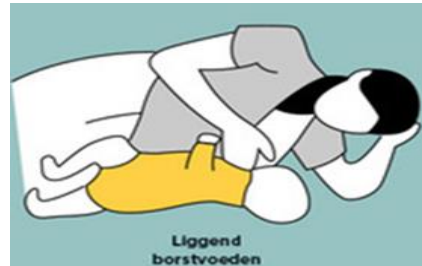
Zittend voeden met de baby onder de arm (rugbyhouding)

Leg uw baby op een kussen naast u en ondersteun zijn hoofd met uw hand, de benen wijzen naar uw rug. Deze houding kan prettig zijn na een keizersnede, bij stuwing, als uw baby meer sturing nodig heeft en bij pijnlijke tepels.

Liggend voeden

Ga op uw zij liggen met uw benen iets opgetrokken. Leg uw baby op de zij, dicht tegen u aan, met zijn neus iets onder de tepel. Een kussen in uw rug en een kussen achter de baby zorgen ervoor dat jullie niet wegdraaien. Als het aanleggen niet gemakkelijk gaat, heeft liggend voeden niet de voorkeur.

Voor meer informatie en afbeeldingen van de verschillende voedingshoudingen raden we u de website borstvoeding.com aan. Hier vindt u ook houdingen voor meerlingen. Op zgt.nl vindt u instructievideo's over verschillende houdingen en het kolven met de hand.

Waar kunt u op letten tijdens een voeding?

- Als de baby goed heeft toegehaapt, ziet u dat de wangen bol zijn, de lippen naar buiten zijn gekruld, de tong onder de tepelhof ligt en het een 'mond vol' borst heeft;
- De baby maakt eerst korte zuigbewegingen om de toeschietreflex op te wekken. Daarna drinkt het met flinke teugen, met af en toe een pauze;
- Het is te zien en te horen dat uw baby ritmisch zuigt en slikt. Als de baby langdurig oppervlakkig blijft zuigen, dan heeft het waarschijnlijk de borst niet goed gepakt;
- Het eerste aanzuigen kan gevoelig zijn, maar als de melk is toegeschoten hoort borstvoeding geven geen pijn te doen;
- Als het pijn doet, niet dapper door blijven voeden, maar de baby van de borst halen (duw uw pink voorzichtig in de mondhoek om het vacuüm te verbreken) en leg opnieuw zorgvuldig aan;
- Het is bij een pasgeboren baby vaak nodig een paar keer opnieuw aan te leggen, voordat het goed gaat.

Borstvoeding 'geven'

Het toeschieten kan beïnvloed worden door emoties. U denkt aan uw baby en... de melk

schiet toe. Als u gespannen bent, kan dat de toeschietreflex remmen.

Een rustige omgeving, warmte en ontspanning kunnen een positief effect hebben. Pijn tijdens het voeden, waarschijnlijk omdat de baby niet goed is aangelegd, zorgt er ook voor dat de toeschietreflex op zich laat wachten.

Samenstelling tijdens de voeding

Een baby die goed is aangelegd, drinkt totdat het voldaan is en laat dan de borst los, valt in slaap of blijft een beetje zuigen om de zuigbehoefte te bevredigen. De eerste melk die een baby krijgt, is om de dorst te lessen. Als de melk toeschiet komt de vettere melk beschikbaar.

Beide borsten geven

Het is goed om in het begin beide borsten tijdens iedere voeding aan te bieden. Laat uw baby aan de eerste borst drinken tot het voldaan is of niet meer actief drinkt. Iedere baby heeft een eigen drinkpatroon, leer naar uw baby te kijken. Pasgeboren baby's vallen daarna vaak in slaap.

U kunt uw baby verschoneren en laten boeren om het een beetje wakker te maken. Vaak begint het dan met hernieuwde belangstelling aan de tweede borst. Bij de volgende voeding begint u met de borst die u het laatst heeft gegeven.

Als u twee borsten per voeding geeft;

- Komt de melkproductie sneller op gang;
- Heeft u minder last van stuwning.

Stuwning

Rond de derde dag na de bevalling kunnen uw borsten plotseling vol, hard en gespannen zijn. De melkproductie is nu op gang gekomen. Leg de baby vaak aan en laat de borst goed 'leeg' drinken. Tussen de voedingen door kunnen koude kompressen verlichting geven. Gebruik voor het voeden een warm kompres om de doorstroming van de melk te bevorderen. Een goed ondersteunende beha kan prettig zijn, het is niet nodig 's nachts een beha te dragen. Een

gestuwde borst maakt het moeilijk voor de baby om de tepelhof goed te pakken. Soms wordt het gebruik van een tepelhoed geadviseerd als hulpmiddel.

De nadelen hiervan zijn;

- De borst wordt minder goed gestimuleerd door het ontbreken van huidcontact;
- Het kost de baby veel meer inspanning om de borst goed leeg te drinken;
- Voor meer informatie verwijzen we naar de folder '[Het gebruik van een tepelhoed](#)'.

U kunt een schone hete natte luier enkele minuten voor het aanleggen of kolven op uw borsten leggen. Door warmte zal de melk gemakkelijker stromen.

Bij aanhoudende melkstuwning kan het verlichting geven om de borsten één keer 'leeg' te kolven. Bij vrouwen die bekend zijn met een hoge melkproductie kan het nodig zijn om dit vaker te herhalen.

Voeden op verzoek

De meeste pasgeboren baby's vragen om de twee à drie uur om een voeding.

Op verzoek voeden betekent de eerste weken minimaal zeven tot acht voedingen per etmaal. Het is belangrijk dat u geen limiet stelt aan het voeden. De baby mag zo vaak en zo lang effectief drinken als het maar wil. Omdat ZGT gezinsgerichte zorg aanbiedt, werken we volgens het principe 'rooming-in', dat wil zeggen dat uw baby dag en nacht bij u op de kamer staat, zodat u uw baby goed kunt observeren en in kunt spelen op de behoefte van uw baby. Uw baby geeft zelf aan wanneer het honger heeft. Dit merkt u doordat uw baby wakker is, op de vuistjes sabbelt of andere mondbewegingen maakt. U kunt dan altijd laten drinken. Bij borstvoeding geldt een minimum aantal voedingen, maar géén maximum.

Als de melkproductie goed op gang is, ontstaat er geleidelijk een bepaalde regelmaat (regelmaat is niet altijd een ritme) in de voedingstijden. Het is normaal dat uw baby de eerste maanden 's nachts niet doorslaapt.

Slaperige baby's

De meeste baby's zijn de eerste dagen een beetje slaperig. Zorg in ieder geval dat de baby een minimum van acht voedingen per 24 uur krijgt. Na een paar dagen zal de baby vaker wakker zijn en enthousiaster gaan drinken.

Sommige baby's blijven echter overdag maar om de vier of vijf uur om een voeding vragen. Dit is te weinig voor een pasgeboren baby. Maak de baby wakker, zodat het voldoende voedingen krijgt.

Een goed moment om een baby te wekken en aan te leggen is tijdens de actieve slaaperperiode, deze is te herkennen aan;

- Snelle oogbewegingen;
- Bewegen van armpjes en beentjes;
- Het maken van geluidjes.

Een baby met geelzucht is vaak een beetje suf. Daarom is het belangrijk om de baby regelmatig wakker te maken voor een voeding. Hoe meer het drinkt, hoe sneller de geelzucht verdwijnt. Het colostrum werkt laxerend, zodat de baby de bilirubine (galkleurstof) via de ontlasting gemakkelijk kwijtraakt.

Een slaperige baby kunt u wekken door te verschonen en huid-op-huidcontact aan te bieden. Ook als het nog slaperig is, gaat het meestal wel drinken als u met uw tepel over de lippen strijkt. Een beetje afgekolfde melk in het mondje druppelen kan interesse wekken. Het kan ook helpen om de baby op de rug op uw schoot te leggen en het voorzichtig een aantal keren in zithouding te brengen met het hoofdje goed gesteund. Of leg uw kind bloot, huid-op-huid tegen uw borst.

Hoe weet u dat uw baby genoeg krijgt?

Regelmatige controle op het consultatiebureau is belangrijk. U kunt zelf naar de volgende dingen kijken;

- Uw baby drinkt de eerste weken minstens acht keer per etmaal. U hoort en/of ziet uw baby ritmisch slikken of kloppen tijdens het drinken;

- U laat uw baby uit de eerste borst drinken zolang het wil en daarna biedt u de tweede borst aan;
- De borsten voelen na de voeding soepeler aan dan voor de voeding;
- Alle baby's vallen de eerste dagen af, dit mag niet meer dan tien procent van het geboortegewicht zijn. Na de eerste week hoort uw baby niet meer af te vallen. Bij frequent voeden op verzoek is uw baby weer op het geboortegewicht rond de twee weken;
- De eerste maanden komt uw baby gemiddeld tussen de 100 en 200 gram per week aan;
- Uw baby is alert en tevreden;
- Uw baby moet minimaal zes kletsnatte katoenen of vier zware wegwerpluiers vol plassen per etmaal;
- Tijdens de eerste weken moet uw baby iedere dag een paar keer ontlasting hebben.

Rooming-in en huid-op-huidcontact

In het ziekenhuis ligt de baby bij u en uw partner op de kamer. Hierdoor leert u elkaar kennen, hoort en herkent u sneller de hongersignalen van uw baby. Als moeders bij hun baby's zijn, zijn ze beter uitgerust en hebben ze minder stress.

Huid-op-huidcontact helpt de baby zich aan te passen aan zijn nieuwe omgeving: zijn ademhaling en hartslag zijn normaler, het zuurstofgehalte in zijn bloed is hoger, zijn temperatuur is stabiel en het bloedsuikergehalte is hoger. Verder is er bewijs dat aantoonde dat baby's die zoveel mogelijk huid-op-huidcontact hebben in de eerste dagen en weken van hun leven (niet alleen tijdens voedingen) een betere hersenontwikkeling hebben. Bij problemen met aanleggen of onrust van de baby kan huid-op-huidcontact helpen.

Bij een keizersnede streven we er ook naar om moeder en kind zoveel mogelijk bij elkaar te houden, ook op de operatiekamer (Gentle sectio). Wij raden ook thuis rooming-in aan.

Regeldagen

Het kan gebeuren dat uw baby ineens niet meer tevreden is na een voeding. U merkt dat uw baby steeds vaker om een voeding vraagt. Rond de tien dagen, zes weken en drie maanden zijn bekende tijdstippen voor regeldagen, maar deze kunnen ook op andere tijden voorkomen.

Door twee borsten aan te bieden en vaker te voeden, overdag om de twee uur en 's nachts als de baby wakker wordt, gaat u automatisch meer melk produceren. Binnen enkele dagen heeft u weer voldoende melk om uw kindje tevreden te stellen.

Ook wanneer u veel melk heeft, kan uw baby regeldagen hebben. Soms hebben de regeldagen alleen met de groeisput te maken.

Onnodige twijfel

Het is een misverstand om te denken dat u te weinig melk heeft als;

- Het gespannen gevoel in de borsten van de eerste dagen weg is. Uw borsten hebben zich gewoon aangepast aan de vraag van uw baby;
- De melk er anders uitziet. Rijpe moedermelk ziet er wateriger uit dan colostrum, maar is perfect van kwaliteit;
- Uw baby vaker wil drinken in de loop van de dag. Veel baby's hebben in de eerste maanden een onrustige periode aan het einde van de dag;
- De zuigbehoefte van uw baby is groter dan u verwacht had. Laat het gerust langer aan de borst drinken.

Gebruik fles of fopspeen

De melkstroom aan een fles is niet hetzelfde als aan de borst. Wanneer bijvoeding nodig is, is de eerste keus om met een sondeslang aan de borst bij te voeden.

Door het gebruik van een fopspeen kan het zijn dat u voeding signalen mist en uw baby hierdoor onvoldoende melk drinkt. Een gevolg van gemiste voedingen kan geel zien of onvoldoende groei zijn.

Er zijn uitzonderingen (medische situaties) waarbij we in het ziekenhuis wel de fles of speen aanbieden. Bij de fles kan het bijvoorbeeld om een te vroeg geboren baby gaan. De speen kan bij couveusebaby's ingezet worden als troost en als huid-op-huidcontact bij ouders al is geprobeerd.

Bijvoeden

Een gezonde, op tijd geboren baby heeft geen extra voeding naast de borstvoeding nodig in de eerste zes maanden. Bijvoeding met water of kunstvoeding verstoort het evenwicht tussen vraag en aanbod, waardoor de borstvoeding minder snel op gang komt of zelfs terugloopt. Zelfs bij warm weer heeft een baby geen extra water nodig. Uw baby zal waarschijnlijk vaker om een voeding vragen. Soms is het medisch noodzakelijk om bij te voeden. Geef eerst beide borsten en daarna afgekolfd melk of kunstmatige zuigelingenvoeding. Bij voorkeur met de sonde aan de borst of door middel van therapeutisch flesvoeden in zijligging.

Verzorging van de borsten

Voor de verzorging van uw borsten hoeft u geen speciale maatregelen te treffen. Gebruik eventueel zoogkassen om lekkage van moedermelk op te vangen.

Pijnlijke tepels en tepelkloven

De eerste dagen kunnen sommige moeders last hebben van pijnlijke tepels. Pijn en/of beschadiging van de huid ontstaat wanneer op de verkeerde plaats druk wordt uitgeoefend, dus meestal door verkeerd aanleggen. Het kan ook komen door een gevoelige huid of huidirritatie door crèmes, zoogkassen of wasmiddelen. Een verkeerde drinktechniek van de baby kan ook een oorzaak zijn.

Bij pijn niet dapper door voeden, maar opnieuw aanleggen!

Adviezen;

- Leg de baby goed aan;

- Begin met voeden aan de minst pijnlijke kant;
- Voed in wisselende houdingen;
- Leg niet minder vaak aan, het is beter om vaker en korter aan te leggen. De baby is dan minder hongerig en zal wat rustiger aan de borst drinken;
- Na de voeding een paar druppels moedermelk op de tepel uitsmeren en de tepel goed laten drogen. Dit heeft een antibacteriële en genezende werking;
- Bij bloedende kloven is doorvoeden geen probleem;
- Eventueel een dunne laag wolvet (pure lanoline) op de tepel smeren na iedere voeding;
- Het gebruik van een tepelhoed kan voor korte tijd geadviseerd worden (zie folder; '[Het gebruik van een tepelhoed](#)');
- Schakel bij blijvende pijnklachten een lactatiekundige in.

Verstopt melkkanaal

Controleer uw borsten dagelijks op harde, pijnlijke of rode plekken, deze kunnen wijzen op een verstopt melkkanaal.

Geef een pijnlijke borst bij de volgende voeding eerst, zodat de borst goed leeg wordt gedronken. Warmte en mee masseren in de richting van de tepel, zowel vóór als tijdens de voeding bevorderen het doorstromen van de melk. Een verstopt melkkanaal kan leiden tot een borstontsteking. Door alert te zijn en tijdig te handelen kunt u dit herkennen en voorkomen.

Voeding van de moeder

Borstvoedende vrouwen hebben een hogere energiebehoefte. Voor uw eigen conditie is het belangrijk dat u gezond en gevarieerd eet, met voldoende calorieën. Drink naar behoefte (minimaal twee liter/ 24 uur). Het is af te raden om tijdens de periode dat u borstvoeding geeft een streng dieet te gaan volgen.

Tenslotte

Als u met het geven van borstvoeding begint, is het vaak moeilijk voor te stellen hoe lang u ermee door zult gaan: een paar maanden, een half jaar of tot u en/of uw baby niet meer wil? Ook na introductie van vast voedsel (na zes maanden) blijven de gezondheidseffecten van moedermelk aanwezig. Tijdens de hele borstvoedingsperiode blijven de antistoffen aanwezig. Hoe langer u borstvoeding geeft, hoe meer uw baby beschermd is tegen bepaalde ziekten. Als u op een gegeven moment wilt stoppen met het geven van borstvoeding, doe het dan zo geleidelijk mogelijk, het liefst door niet meer dan één voeding per week te minderen. Afbouwen kost meestal een paar weken, afhankelijk van de leeftijd van uw baby en het aantal voedingen die het krijgt.

Wat te doen bij problemen

Bij problemen kan de lactatiekundige hulp bieden. Informeer hiernaar bij uw kraamzorginstelling, verloskundige of ziekenhuis.

Lactatiekundigen IBCLC ZGT

(IBCLC= International Board Certified Lactation Consultant)

In ZGT zijn drie lactatiekundigen IBCLC werkzaam. Deze zijn (buiten vakantieperiodes om) dagelijks aanwezig.

Telefoonnummer 088 708 55 51.

Zijn er buiten de kantoor tijden vragen, dan kunt u bellen naar 06 20 70 53 91. Spreek vooral de voicemail in. Dit nummer is bedoeld voor zorgverleners en ouders waarvan de baby in het ziekenhuis verblijft. Aan lactatiekundige zorg in het ziekenhuis zijn geen kosten verbonden.

Voor meer informatie over voeding verwijzen we u naar onze website zgt.nl.

Hulp bij borstvoeding na ontslag

Er zijn verschillende mogelijkheden om na ontslag steun te ontvangen bij het geven van borstvoeding. LLL is een

vrijwilligersorganisatie. De medewerkers staan door hun ervaringsdeskundigheid en gedegen scholing dicht bij de doelgroep. De basis is het moeder-tot-moedercontact. Daarnaast zijn er in de regio verschillende mamacafés. Zie de folder '[Voorlichting tijdens en na de zwangerschap](#)'.

Op Facebook kan het borstvoedingsforum steun bieden.

La Leche league (LLL)

lalecheleague.nl

Nederlandse Vereniging van Lactatiekundigen

nvlborstvoeding.nl

WHO/UNICEF

ZGT werkt volgens de richtlijnen van WHO/UNICEF. Dat betekent dat het ziekenhuis werkt volgens vijf standaarden en tien internationale vuistregels.

De vijf standaarden

1. Beleid, scholing, prenatale informatie in de ketenzorg;
2. Begeleiding goede start;
3. Informatie en praktijk van voeden;
4. Bijvoeding en voeding voor het oudere kind;
5. Hechting en zeggenschap.

De tien vuistregels

Alle instellingen voor moeder- en kindzorg dienen zorg te dragen voor;

1. Een beleid voor borstvoeding op papier en dit bekend maken bij alle betrokken medewerkers;
2. Het aanleren van de noodzakelijke vaardigheden voor het uitvoeren van het beleid bij alle betrokken medewerkers;
3. Het geven van voorlichting aan alle zwangere vrouwen binnen de instelling over de voordelen en de praktijk van het geven van borstvoeding;
4. Het begeleiden van moeders binnen één uur na de geboorte van hun kind met het geven van borstvoeding;

5. Het geven van uitleg aan de moeder over hoe zij haar kind moet aanleggen en hoe zij de melkproductie in stand kan houden, zelfs als de baby van de moeder gescheiden wordt;
6. Aan pasgeborenen wordt geen andere voeding gegeven dan borstvoeding; ook geen extra vocht, tenzij op medische indicatie;
7. Moeder en kind mogen dag en nacht bij elkaar op één kamer blijven ('rooming-in');
8. Borstvoeding op verzoek wordt nagestreefd;
9. Aan pasgeborenen die borstvoeding krijgen wordt geen speen of fopspeen gegeven;
10. Het vormen van borstvoedingsgroepen (moedergroepen) en bij het beëindigen van de zorg wordt de vrouw naar deze groepen verwezen.

WHO-code

Zorgverleners horen zich te houden aan de Internationale Code voor het op de markt brengen van vervangingsmiddelen voor moedermelk (WHO-code). Voor meer informatie over dit document verwijzen we naar www.unicef.nl

Tot slot

De medewerkers van de afdeling moeder en kind wensen u een plezierige kraamperiode en uw baby een mooie start met het geven van borstvoeding.

Check uw dossier en van uw kind op MijnZGT

MijnZGT is het patiëntenportaal van ZGT. U kunt op MijnZGT via uw computer, tablet of mobiel delen van uw medisch dossier of die van uw kind inzien, persoonlijke gegevens checken, of bijvoorbeeld vragenlijsten invullen die wij voor u hebben klaargezet. Kijk voor meer informatie op: zgt.nl/mijnzgt en de folder '[MijnZGT machtiging voor ouders](#)'.